

Kulturális és társadalmi különbségek Ukrajna és Magyarország között

Szerző: Pölhe Dóra

Projektmenedzsment és koordináció: Füredi Éva, Füredi Krisztián

Kiadó: Pszi Pont Alapítvány

2023. Első kiadás (1.0)

Az aktuális, legfrissebb mindenkori változat a honlapunkról tölthető le:

<https://pszi.hu/alapitvany>

A Kulturális és társadalmi különbségek Ukrajna és Magyarország között című kiadványt a **United Way Magyarország** támogatásával a **Pszi Pont Alapítvány** készítette.

United Way Magyarország

Honlap: <https://pszi.hu/alapitvany>

Facebook: <https://www.facebook.com/PsziPontAlapitvany/>

Instagram: <https://www.instagram.com/pszipontalapitvany/>

TARTALOM

Iskola	5
Röviden az ukrán iskolarendszerről	5
Tankötelezettség	5
Alap- és középfokú oktatás	5
Osztályozás	6
Elvárások az iskolával szemben	7
Lexikális tudás	7
Nyelvtanulás	7
Ajándékok	8
Ukrán és orosz nyelv	9
Nyelvi megosztottság	9
Anyanyelv	9
Nyelv és nemzetiség	10
Nevek	11
A nevekről	11
3 név, apai név	11
Apai név	11
Női név, feleség neve, hiányzó „anyja neve”	12
Nevek ukrán és orosz változatban	12
Becézés	13
Nénizés, bácsizás	13
Kiejtés	13
Kommunikáció	14
Verbális és nonverbális gesztusok	14

Magázás	14
Köszönés	15
Nonverbális gesztusok	15
Írásbeli kommunikáció.....	15
Online kommunikáció	16
Gyermekkép	17
Az ideális ukrán gyermek	17
Idealizált gyermek.....	17
Hagyományos nemi szerepek	18
Nők - a család tartóoszlopai.....	18
Tradicionális család.....	18
Egyszülős családok	19
Kulturális szokások, különbségek.....	20
Vallás, ünnepek és az étkezés kultúrája	20
Ortodox vallás.....	20
Naptár	21
Karácsony, Szilveszter, Újév, Télapó és unokája	22
Húsvét, Pászha	22
Nyári napforduló, Szent Iván éjszakája	23
Ünnepi asztal, vendégség	23

ISKOLA

RÖVIDEN AZ UKRÁN ISKOLARENDSZERRŐL

TANKÖTELEZETTSÉG

Tankötelezettség: Az ukrán gyerekek 5-től 17 éves korig kötelesek oktatási intézménybe járni. Ez 5 éves korban egy év kötelező iskola előtti oktatást (óvodát vagy iskola-előkészítőt) jelent, ahol a gyerekek megtanulnak olvasni, írni, számolni. Ők már ezzel az alaptudással kezdik meg 6 évesen az első osztályt.

ALAP- ÉS KÖZÉPFOKÚ OKTATÁS

Az alap- és középfokú oktatás Ukrajnában jelenleg 11 évfolyamos, és az esetek többségében a gyerekek végig ugyanabban az iskolában végzik tanulmányaikat. Ezen belül három szintet különböztetnek meg:

- I. Alsó tagozat - 1-4 évfolyam
- II. Alap tagozat - 5-9 évfolyam
- III. Felső tagozat - 9-11 évfolyam

Fontos különbség a magyar rendszerhez képest, hogy náluk nincsenek középiskolai felvételi vizsgák, és a többség 6-tól 17 éves koráig ugyanabban az iskolában tanul.

Mivel a középfokú oktatás csak 11 évfolyamos, az ukrán diákok a magyaroknál egy évvel korábban, általában 17 éves korukban teszik le a középiskolai záróvizsgákat és felvételiznek felsőoktatási intézményekbe.

A 12 évfolyamos középfokú oktatásra való áttérést az ország 2027-től tervezte, de egy újabb javaslat szerint már 2024-től bevezetnék.

OSZTÁLYOZÁS

Osztályozás: A nálunk megszokott ötfokú értékelést az ukrán iskolákban 2000-ig használták. Innentől a tanulók értékelése 12 pontos osztályozási rendszerben történik. Az osztályzatok összehasonlításban az ötpontos értékeléssel itt a következőképp alakulnak:

- 12 = 5+
- 11 = 5
- 10 = 5-
- 9 = 4+
- 8 = 4
- 7 = 4-
- 6 = 3+
- 5 = 3
- 4 = 3-
- 3 = 2+
- 2 = 2
- 1 = 2-

ELVÁRÁSOK AZ ISKOLÁVAL SZEMBEN

LEXIKÁLIS TUDÁS

Az uralkodó szemlélet szerint a lexikális tudás felhalmozása fontosabb a képességek, készségek elsajátításánál. Sokszor hangzanak el szülői dicsszólások arról, hogy a gyerek mennyivel előbbre tart már matematikai ismeretekben osztálytársainál, folyékonyan beszél angolul, otthoni iskolájában 8 éves létére már a hatodikos fizika-kémia tananyaggal ismerkedett, és hasonló. Az ukrán szülők gyakran megemlítik, hogy a magyar iskolák könnyebbek az övékéinél, nincs annyi tanulnivaló, házi feladatot alig kapnak, az elsős gyerekek csak rajzolgatnak az órákon. Ez a kép nyilvánvalóan erősen torzított a nyelvtudás hiánya és az eltérő ismeretátadási metódusok által, viszont rávilágít arra, hogy a szülők gyakran nem értik pontosan, mit történik gyerekükkel a külföldi iskolában. Ez bizalmatlanságot szülhet nemcsak az oktatási módszerek, de a pedagógusok irányába is.

NYELVTANULÁS

Ezek a családok nem tervezték, hogy külföldön járatták iskolába gyerekeiket, talán mostanáig nem is igazán gondolkodtak ennek előnyeiről és nehézségeiről. Érthető módon félelmek lehetnek amiatt, hogy a nyelvelsajátítás folyamata miatt gyermekük megreked a tanulásban, lemarad a többiektől a tantárgyi ismeretek terén, így nehezen behozható hátrányba kerül. Sokan közülük ezért szívesebben választanak magyar - angol két tanítási nyelvű iskolát, mivel az angolt “már úgyis tudják” a gyerekek, így könnyebb lesz tartaniuk a lépést. Ez persze az esetek nagy többségében sajnos illúzió, mert bár az édesanyjánál több angol szót ismer a gyerek és a videó megosztókon is rendszeresen néz tartalmakat ezen a nyelven, kevesen hoznak magukkal stabil idegen nyelvi hátteret.

AJÁNDÉKOK

Meglepő lehet, de Ukrajnában szokás kisebb ajándékot (általában valamilyen desszertet) adni a tanárnak, igazgatónak, vagy bármilyen döntéshozónak, amikor kéréssel fordulnak hozzájuk. Ezt nem korrumpálásnak fogják fel, hanem egyszerűen a kedvező körülmények megteremtésének, mintegy “belépőnek” a sikeres megméréstetéshez.

UKRÁN ÉS OROSZ NYELV

NYELVI MEGOSZTOTSÁG

ANYANYELV

A magyar óvodákkal, iskolákkal kapcsolatba kerülő ukrán családoknál a pedagógusok, intézményi dolgozók részéről gyakran felmerülő kérdés, hogy az ukrán és az orosz közül vajon melyiket értik, milyen nyelven kommunikálhatnak velük? Általánosságban elmondható, hogy az ukrán mellett az orosz is érti és beszél minden felnőtt, és a legtöbb gyerek is. Mivel a mostani gyerekek többsége - a szülei generációjával ellentétben - odahaza már ukrán nyelvű iskolában tanult, így az olvasás és írás ukránul valószínűleg könnyebben megy nekik, de persze ebben is lehetnek egyéni eltérések. Ezért érdemes rögtön az elején rákérdezni, hogy a gyerekek melyik az anyanyelve, otthon a családtagok hogyan beszélnek egymással, illetve melyik nyelven tud írni és olvasni. Fontos lehet annak tisztázása is, hogy a szülő, illetve a gyerek ismeri-e a latin betűket? Mivel az ukrán cirill írást használ, előfordulhatnak értelmezési gondok, különösen folyóírásos magyar szövegeknél.

NYELV ÉS NEMZETISÉG

Óvakodjunk viszont elhamarkodott következtetést levonni a nyelvhasználatból a nemzeti hovatartozására vonatkozóan. Jelen írásnak természetesen nem célja az ukrán identitás mibenlétének meghatározása, az azonban elmondható, hogy az orosz nyelv használata önmagában még nem jelenti azt, hogy az illető ne vallaná magát ukránnak. A háborút megelőzően sokan nem érezték feltétlen szükségét az ukrán nyelv tökéletes elsajátításának, mivel a hétköznapi életben anélkül is jól boldogultak. Az ukrán, mint államnyelv a hivatalos eljárások és ügyintézés kizárólagos nyelveként funkcionált, azonban a társas érintkezésekben az ukránnal párhuzamosan megmaradt az orosz nyelv használata is. Ukrajna déli és keleti régióiban, de még Kijevben is teljesen bevett gyakorlat volt, hogy egy dialógus egyik résztvevője ukránul kérdezett, mire a másik fél oroszul válaszolt (vagy fordítva), és a beszélgetésben ez semmilyen zavart nem okozott. Ugyanígy létezett televíziós sportközvetítés vagy szórakoztató műsor, ahol az egyik kommentátor ukránul, míg a másik oroszul fűzte megjegyzéseit a látottakhoz. Ennek működésére a magyarázat nem feltétlen az ukrán és orosz nyelvek szerkezeti és szókincsbeli hasonlóságában, inkább az aktív és passzív nyelvhasználat egyéni különbségeiben keresendő. Vagyis Ukrajna lakóinak nagytöbbsége mindkét nyelvet érti legalább passzív szinten, és közülük a számára megszokottabbat, komfortosabbat használja aktívan. Érdekesség, hogy a két nyelv egymás mellett létezése Ukrajna-szerte számos regionális nyelvváltozatot eredményezett, amelyekben az ukrán és orosz szavak sajátosan keverednek, valamint a kiejtés is módosulhat.

NEVEK

A NEVEKRŐL

3 NÉV, APAI NÉV

Az ukránoknak - hasonlóan az oroszokhoz - három nevük van: a családnév, valamint a keresztnév és az apai név. Minden személyes iratukban mindhárom szerepel, kivéve az útlevélét, ahol a nevük latin betűs átírában elhagyják az apai nevet.

APAI NÉV

Néhányukat kezdetben az is meglepetésként éri, hogy a magyaroknak nincsen otcsesztvo-juk, vagyis apai nevük. Orosz - ukrán nyelvterületen a vezetéknév és a családnév mellett, ez az apa keresztnéve után kapott harmadik név is szerepel minden hivatalos iratukban. Például, ha az illető édesapját Ivánnak hívják, akkor az ő középső neve Ivanovics, amennyiben fiú/férfi az illető, és Ivanovna, ha lány/nő.

NŐI NÉV, FELESÉG NEVE, HIÁNYZÓ „ANYJA NEVE”

A nevekkel kapcsolatban további érdekesség, hogy az orosz eredetű családnevek esetében a nőknél mindig odakerül a vezetéknév végére egy “a” betű, így lesz például Morozov-ból Morozova. Az ukrán eredetű családneveknél nincs ilyen változás. Házasságkötéskor a feleség legtöbbször felveszi a férje családnevét, és onnantól csak ez a vezetéknév szerepel minden iratában, a születési nevét egyedül a saját születési és házassági anyakönyvi kivonata őrzi meg. De a gyereke születési anyakönyvi kivonatában már csak a férjzett neve szerepel, ebből adódóan itt Magyarországon gyakran van náluk félreértés az “anya neve” megadásakor. Ezt a típusú személyazonosító adatot nem használják sem Ukrajnában, sem Oroszországban. (Helyette ott van ugye nekik az apai nevük.)

NEVEK UKRÁN ÉS OROSZ VÁLTOZATBAN

A legtöbb keresztnévnek van ukrán és orosz változata is. Itt a leggyakrabban a következő hangváltások érvényesülnek:

- orosz “a” - ukrán “o” (Aleksandr - Oleksandr, Elena - Olena)
- orosz “g” - ukrán “h” (Sergey - Serhii, Olga - Olha, Oleg - Oleh)
- orosz “e” - ukrán “i” (Vera - Vira, Svetlana - Svitlana)

Vannak tipikus ukrán nevek is, mint Taras, Inna, Vitalij, Vita, Oksana. A családtól úgy is halljuk majd, hogyan szólítják a gyereket, csak ne lepődjünk meg túlságosan, ha a hivatalosan Oleksandrának anyakönyvezett lányra az anyukája Aleksandraként hivatkozik és Szásának szólítja.

BECÉZÉS

Egyébként az ukránok is nagyon szeretnek becézni, ezért hozzájuk közel álló emberekre előszeretettel használnak kedveskedő, kicsinyítőképzős megszólításokat.

NÉNIZÉS, BÁCSIZÁS

A gyerekeknek és a szülőknek is idegen lehet kissé a nekünk megszokott “nénizés” és “bácsizás”, mivel ők a keresztnév + apai név udvarias megszólításhoz szoktak. (A bácsinak és néninek megfeleltethető gyógyá vagy gyógykó, illetve tyótyá vagy tyitka szavakat csak egészen kicsi gyerekek használják. Vagy idősebb rokonokat, nagybácsit, nagynénit szokás még így nevezni.)

KIEJTÉS

A nevek kiejtésénél érdemes figyelni rá, hogy a hivatalos irataikban (útlevelemben, menedékes okmányban) az angol kiejtés szerinti latin betűs átíratot használnak. Tehát a “ts” = magyar “c”, “ch” = magyar “cs”, s = magyar “sz”, “kh” = magyar “h”.

KOMMUNIKÁCIÓ

VERBÁLIS ÉS NONVERBÁLIS GESZTUSOK

MAGÁZÁS

Az ukrán és az orosz nyelvekben ugyanúgy létezik magázás, mint a magyarban, és használata általánosan elterjedt. Hivatalos, formális szituációkban, ha nem közeli ismerősök beszélgetnek egymással, illetve nagy a kor- vagy rangbéli különbség a felek között, feltétlenül magázódni szokás (pl.: főnök - beosztott, vevő - eladó, a barátom édesanyja, ismeretlen járókelő, akkor is ha velem egykorú). Ezek a különbségek történelmi angolossággal vagy magyarsággal folytatott nemzetközi beszélgetéseinkben természetesen nem fognak előjönni, de jó, ha tisztában vagyunk vele, hogy az ő kultúrájukban magázódni valakivel nem kínos távolságtartást, hanem a tisztelet megadását jelenti. Itt Magyarországon az ukránok alkalmazkodnak a nyugatias beszédkörnyezethez, így a tegezéshez is, tehát senkire sem fognak megsértődni azért, mert szíával köszön rájuk.

KÖSZÖNÉS

Némileg eltérő a magyar szokástól a nyilvános helyen való köszönés etikettje. Közintézményekben - iskolában, rendelőben - csak annak köszönnek, akivel célzottan dolguk van, vagy akivel már ismerik egymást. Az ukrán anyukák figyelmét érdemes felhívni arra, hogy ha gyermekük magyar iskolájában kedvező benyomást szeretnének tenni, a portástól a tanárokon át, a szülőtársakig, minden szembejövő felnőttek hangosan "jó napot"-tal köszönjenek.

NONVERBÁLIS GESZTUSOK

A nonverbális gesztusok közül a kézfogás kissé férfias gesztusnak számít, nőknél kevésbé szokás, de bemutatkozáskor azért használható. (A tanultabb vagy városiasabb nők jobban reagálnak rá.) Nők között öröm vagy hála kifejezésekor természetes és gyakori gesztus az ölelés. Ha esetleg olyan közvetlenebb baráti, ismerősi kapcsolatba kerülnénk, ahol már pusztán köszöntjük egymást, akkor számítsunk rá, hogy ukrán szokás szerint elég lesz egyszer egymáshoz érintenünk az arcunkat.

ÍRÁSBELI KOMMUNIKÁCIÓ

Nem kimondottan ukrán specifikum, hanem bárkire igaz, hogy minél képzettebb, vagy pláne, ha a munkája során hivatalos kommunikációban is rutint szerzett, annál sikeresebben választja meg a szituációhoz illő kommunikációs formát és stílust. Egy külföldit talán mégis szigorúbban ítélünk meg ebben az esetben, pedig gyakran nem annyira kulturális különbségről, mint inkább élettapasztalatokból hozott hátrányról van szó.

ONLINE KOMMUNIKÁCIÓ

Az ukrán szülők email helyett többnyire valamelyik üzenetküldő alkalmazást (Messenger, Viber, WhatsApp, Telegram) részesítik előnyben. Ennek részben praktikus oka van, mivel ezeknél beállítható, hogy automatikusan lefordítsák a kapott üzeneteket. Aki nem szokott az emailezéshez, annál előfordul, hogy ugyanúgy rövid, lényegretörő, megszólítás és aláírás nélküli üzeneteket küld az elektronikus postafiókon keresztül is. Amennyiben van közös beszélt nyelv, akkor pedig leginkább hangüzenetekkel bombáznak minket. Lélekben felkészühetünk rá, hogy náluk tejesen elfogadott valakit a hétfőtől péntekig, 8-tól 5-ig tartó hivatalos órákon kívül is keresni munkaügyben. Ez nem jelenti azt, hogy nekünk ehhez alkalmazkodni kell, csupán tudjunk róla, hogy náluk ez nem számít udvariatlanságnak.

GYERMEKKÉP

AZ IDEÁLIS UKRÁN GYERMEK

IDEALIZÁLT GYERMEK

Természetesen az ukrán szülő is csak ugyanazt szeretné, mint a magyar: hogy a gyereke egészséges, sikeres és boldog ember legyen. Más kérdés, hogy milyen nevelési módszerekben látja ennek zálogát. A szülőknek magas elvárásaik vannak a gyerekeikkel szemben, és az iskolai sikerességet (vagy sikertelenséget) nagyon komolyan veszik. A külvilág felé ez gyakran úgy nyilvánul meg, hogy a csemetét - esetenként túlzó módon - kiemelkedő képességűnek tüntetik fel és anyatigrisként védelmezik a kritikus megnyilvánulásoktól, az érem másik oldalán viszont a gyerekekre komoly lelki nyomást helyeznek. Utódállamként Ukrajnában is megfigyelhető a szovjet típusú ideális gyermekkép továbbélése. Az ép testben ép lélek jelmondat jegyében a gyerekek nemcsak jó tanulónak kell lennie, de versenyszerűen is kell sportolnia (a legnépszerűbbek az úszás, a korcsolya, a szertorna, lányoknál a ritmikus sportgimnasztika, fiúknál különböző harcművészetek), és lehetőleg emellé valamilyen művészeti tevékenységet is megkövetelnek tőle, például játszon hangszeren vagy rajzoljon. A családtagok ösztönzik a gyerekek szereplési vágyát, hogy minél többször - akár házi vendégségeken, akár iskolai rendezvényeken - csillogtassák meg közönség előtt tudásukat. Ettől az ukrán gyerekek már idejekorán hozzáedződnek a

nyilvános szereplésekhez, a beléjük nevelt exhibicionizmusnak köszönhetően, magyar társaikhoz mértén általában bátrabban, fesztelenebbül adnak elő. Más kérdés, hogy a mi ízlésünknek a produkciók esetenként mesterkéltnak hathatnak, attól, hogy a gyerekek erősen törekszenek az érett, felnőtt előadók, “a profik” leutánzására.

HAGYOMÁNYOS NEMI SZEREPEK

Feltűnhet ezen kívül, hogy a szülők a magyaroknál határozottabban terelik gyerekeiket a hagyományos nemi szerepek felé. Kisiskolás korukban hajlamosak lehetnek jobban nemek szerint elkülönülve játszani, hiszen a lányoknak lányos, a fiúknak fiús dolgokkal kell foglalkozni. A kislányok szinte kivétel nélkül hosszú hajat viselnek, öltözködésük is nőies, viselkedésükben felnőttesebbek, mivel igyekeznek az anyai viselkedésmintát másolni. A fiúkat kemény helyzetekben is helytállásra, találékonyságra, és a gyengébbek védelmezésére nevelik, főként, ha az apa is jelen van a család életében. Ha nincs, akkor az anyában gyakran kialakul túlféltés, túlzott engedékenység vagy ellenkezőleg túlzott elvárások (sőt, néha mindez egyidejűleg) a fiúgyermek irányába.

NŐK - A CSALÁD TARTÓOSZLOPAI

TRADÍCIONÁLIS CSALÁD

Az ukrán család alapvetően a nők köré szerveződik, akik generációk hosszú során keresztül biztosítják a stabilitást és gondoskodást az utódok számára.

A társadalomban a mai napig erősen él a tudat, hogy a nők életfeladata a gyerek világrahozatalában és felnevelésében teljesedhet ki, ezért sokan közülük már az érettségi után vagy a húszas éveik elején készülnek a családi életre. A párok

esetében, ha együtt élnek, akkor törvényszerűen hamarosan gyermekük is születik, függetlenül attól, hogy egzisztenciális helyzetük mennyire áll készen a felnevelésükre.

EGYSZÜLŐS CSALÁDOK

A magyar viszonyokhoz képest jóval gyakoribb, hogy egy anya egyedül nevel egy, kettő vagy akár több gyermeket is (míg az ellenkező felállás meglehetősen ritka). Az egyszülőes ukrán gyerekek közül sokan aztán a nagyszülői házban nevelkednek. Ha kiderül, hogy a férfi nem akarja, vagy nem képes az apaszerepet vállalni, az anya a megélhetési problémák miatt gyakran kénytelen a szüleihez hazaköltözni. Majd annak érdekében, hogy finanszírozni tudja gyerekei eltartását és támogatni tudja a szüleit, - hosszabb vagy rövidebb időszakokra - külföldön vállal munkát. Sokan azok közül az anyák közül, akiknek gyerekei az utóbbi hónapokban a magyar iskolákba kerültek, már évek óta itt dolgoztak és éltek az országban, majd a háború kitörése után idemenekítették a gyerekeiket, akiket addig a napig a nagyszülők neveltek, az édesanyjukkal pedig csak távkapcsolatot ápoltak, videó-hívásokkal és üzenetváltásokkal, havonkénti-kéthavonkénti személyes látogatásokkal. Nekik nem csak az új környezet jelentette kihívásokkal kell megküzdeniük, de új alapokra kell helyezniük a gyerek-szülő kapcsolatot is.

KULTURÁLIS SZOKÁSOK, KÜLÖNBSÉGEK

VALLÁS, ÜNNEPEK ÉS AZ ÉTKEZÉS KULTÚRÁJA

ORTODOX VALLÁS

Az ukránok közel 80 százaléka ortodox, vagy hétköznapiabb szóhasználattal pravoszláv vallású. Görög-keleti kereszténységnek is szokás nevezni, ami arra utal, hogy a Bizánci Birodalom területén alakult ki (az egységes kereszténységtől 1054-ben, a nagy egyházszakadással vált el). Nyugat-Ukrajnában nagy számban élnek görögkatolikusok is, a kárpátaljai magyarság pedig zömmel római katolikus vagy református vallású. Az ortodox hagyományok hatása azonban olykor itt is tetten

érhető, például Kárpátalján sok katolikus templomban is szentelik Húsvétkor az ünnepi ételeket.

Nőknek tilos fedetlen fővel belépni a templomba, ezért a bejáratnál általában találunk kikészítve kendőket. A hívők kötelessége az ikonok, az ortodox szentképek imádása, ami keresztvetéssel egybekötött meghajlással és csókkal történik. Az ikonnak átlátásban a keretét, vagy a szent kezét, Krisztusnak a lábát szabad megcsókolni, az arcot soha. Meghatározott rendje van annak is, hogy melyik szent képéhez milyen kéréssel, panasszal lehet fordulni. A templomokban e célra a gyertyákon kívül árusítanak kis kártyácskákat is, amikre az emberek felírhatják kívánságaikat. Szintén népszerűek a védőszentek kisméretű, fára vagy papírra ragasztott képei, valamint a védelmező amulettek. Az ortodox istentiszteleteken a prédikáció nem annyira meghatározó, helyette a liturgikus elemek dominálnak. A pravoszláv hagyomány a nyugatinál spirituálisabb, és a kereszténység mellett a babonák, hiedelmek szintjén továbbélő pogány örökség jelenléte is erős.

Néhány egyházi ünnep szokásrendszerét abban a reményben ismertetem röviden, hogy ezek az információk is hozzájárulhatnak az ukrán emberek kulturális hátterének megértéséhez:

NAPTÁR

Míg a nyugati egyház időszámítása a Gergely-naptár alapján történik, az ortodoxok a Julianus-naptárt követik, ezért az egyházi ünnepek időpontja többnyire nem esik egybe. A téli ünnepek rendje ezért is másképp alakul, mint nálunk.

KARÁCSONY, SZILVESZTER, ÚJÉV TÉLAPÓ ÉS UNOKÁJA

Mivel a szovjet időkben nem lehetett a karácsonyt ünnepelni, ezért a helyét sokban átvette az Újév (Novij God), amit december 31-én, a mi Karácsonyunkhoz hasonló szokásrendszerben tartanak: fenyőfát díszítenek, ünnepi ételeket készítenek és ajándékoznak. Náluk tehát ismeretlen a szilveszteri bulizás intézménye, a december 31-éről január 1-re virradó éjszakán családok, barátok gyűlnek össze otthonaikban. A téli ünnepek sorában ezt követi – az ortodox naptár miatt kéthetes elcsúszásban – január 6-án a szenteste, majd 7-én a pravoszláv karácsony, és január 13-án a Julián naptár szerinti Régi Újév.

A gyerekeknek az ajándékot Gyed moroz, a Télapó, és unokája, Sznyegurocska hozza. December 6-án az ukrán gyerekekhez nem jön a Mikulás, de Télapó figurája tulajdonképp Szent Miklós alakjából és a szláv folklór Fagy-apójából lett összegyúrva.

HÚSVÉT, PÁSZHA

Az ortodox keresztények legfontosabb ünnepe a Húsvét (Pászha). A feltámadás napját 48 napos böjt előzi meg, amelynek hagyományos étele a palacsinta (blini). Az ünnepi asztalra szánt húsvéti ételeket – kalácsot, tojásokat - szokás a templomban megszenteltetni.

Húsvét alkalmából a pravoszlávok „jó napot” helyett a „Krisztus feltámadott!” («Христос воскрес!») mondattal köszöntik egymást, amire a viszontválasz „Valóban feltámadott!” («Воистину воскрес!»). E két szónak a rövidítése, a „XB” (cirill H és V betűk) megjelenik az ünnepi dekorációkon, többek között a Húsvét jellegzetes édességeire a kulicsra (húsvéti kalács) és a túrós pászhára is szokás felírni a betűket.

NYÁRI NAPFORDULÓ, SZENT IVÁN ÉJSZAKÁJA

A nyári napfordulót, Szent Iván éjszakáját, a Julianus naptár szerint július 7-én ünneplik Ukrajnában. Ivan Kupalo ünnepe a pogány hitvilágban gyökerezik, ahol Kupala a termékenység, a fény és a vizek szláv istene volt. Miután a kereszténység felvételét követően az egyház hiába próbálkozott elfojtani ezt a hagyományt, összekötötték Keresztelő Szent János nevével. Az ünnep alkalmából sokan felöltik az ukrán tradicionális viseleteket, például a hímzett inget, a visivánkát. A természetben, víz közelében szokás ünnepelni, sötétedéskor tüzeket gyújtanak, és aki átugorja őket, védett lesz a bajoktól. Jellegzetes szertartása a gyógyfüvek szedése, és a megtisztulást szimbolizáló rituális fürdőzés a patakok, tavak, folyók vizében vagy a réti harmatban. A lányok virágkoszorúkat kötnek, amit a vízre helyeznek; ha fennmarad, boldog időszakot, ha elsüllyed, szerencsétlenséget ígér. Aludni ilyenkor nem ajánlatos, mert a szellemek és a tisztátalan erők más megtestesítői különösen aktívak ezen az éjszakán.

ÜNNEPI ASZTAL, VENDÉGSÉG

Egy ukrán ünnepi asztalnál vagy vendégségben nincs meg a fogások kötött egymásutániséga. Minden étel és ital egyszerre kerül az asztalra, ahonnan folyamatosan fogyasztanak, ebből adódóan több órán át tartó összejövetel esetén se szabad az asztról semmit – az elhúlt ételt se – leszedni. Kenyeret mindenhez esznek, ezért mindig lennie kell az asztalon. Ha alkoholos italt fogyasztanak, a poharak újratöltésekor minden alkalommal valakinek tósztot kell mondanía. Ennek keretében legalább egyszer feltétlen köszöntetet kell mondani a vendéglátónknak is. Ha az összejövetel apropója esetleg születésnap lenne, jó, ha tudjuk, hogy bár ajándékot náluk is szokás adni, de egyébként mindenkinek minden fogyasztást az ünnepelt áll.

Ha látogatásra érkezünk valakihez, legyen az akár csak félórás is, mindenképpen meg fognak kínálni étellel és itallal (többynire teával és süteménnyel), ezt illik elfogadni.